

دانشگاه امام صادق (ع)
دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد
پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی پدیده فقر از دیدگاه مکاتب اقتصادی سرمایه داری و اسلام

نویسنده: علی طوسی

استاد راهنما: ناصر مکارم شیرازی، محمد مشکوه

استاد مشاور: نورعلی نوری

سال تحصیلی: اسفند ۱۳۷۱

توصیفگر: ۱۸۹ ص. : جدول ، نمودار . شماره بازبایی ۶۷ الف.

واژگان کلیدی: فقر/ اسلام/ مکتبهای اقتصادی/ تأثیرات/ علل

چکیده:

هدف از این رساله ، بررسی تطبیقی پدیده فقر از دیدگاه دو نظام اقتصادی اسلام و سرمایه داری است. روش تحقیق در این رساله ، روش کتابخانه ای است. پایان نامه حاضر در چهار فصل تنظیم شده است : فصل اول ، اختصاص به بررسی مفاهیم اساسی فقر که بحثهای رشد و توسعه اقتصادی مطرح می گردند ، دارد. فصل دوم ، به بررسی تئوریهای مهم مربوط به مسأله فقر در اقتصاد سرمایه داری می پردازد. این تئوریهها بیشتر به علل فقر جوامع فقیر ونحوه خروج از آن می پردازند. مهمترین این تئوریهها عبارتند از : تئوری جمعیت و تئوری مدار بسته یا دور باطل فقر. فصل سوم ، پیامدها و آثار فقر را از جنبه های مختلفی چون ایدئولوژیکی، اخلاقی، روانی و اجتماعی و بالاخره اقتصادی مورد

بررسی قرار می دهد. سرانجام فصل پایانی ، پدیده فقر از دیدگاه مکتب اقتصادی اسلام را مورد بررسی قرار میدهد.

نتایج حاصل از تحقیق نشان میدهد ، در خصوص تئوری جمعیت و رابطه آن با عقب ماندگی و فقر دو نظریه متفاوت وجود دارد : نظریه اول مربوط به موافقین افزایش جمعیت است . از نظر این گروه ، ازدیاد جمعیت موجب ازدیاد و ثروت می شود . این گروه هر چه که ازدیاد جمعیت را محدود کند ، تقبیح می کنند . یاز طرفداران این نظریه می توان به ماکیاولی ، هنری چهارم و آدام اسمیت اشاره کرد. اما گروه دوم ، کسانی هستند که افزایش جمعیت را عامل فقر و عقب ماندگی ملتها میدانند. مشهورترین مخالف ازدیاد جمعیت مالتوس است که با ارائه تئوری جمعیتی خود سعی میکند خطرات ازدیاد جمعیت را گوشزد کند. نظریه پردازان دور باطل فقر معتقدند که برای کشورهای عقب مانده و فقیر امکان توسعه و رشد اقتصادی مستقل وجود ندارد ، زیرا آنها دچار دور باطلی شده اند که تنها باید از خارج بدانها کمک کرد.

پیامدهای فقر را از جنبه های مختلفی می توان مورد بررسی قرار داد. پیامدهای ایدئولوژیکی فقر عبارتند از :

بدبینی نسبت به نظام آفرینش ، به وجود آمدن اخلاق مذموم و احتیاج و استعمار افراد ، فساد و فحشا، خودباختگی و عدم اعتماد به نفس ، زوال شخصیت و ارزشهای انسانی مهمترین آثار اخلاقی و روانی فقر می باشند. اما از نظر اجتماعی فقر دارای آثار چون گدائی و تکدی ، جهل و بی سوادگی ، اختلافات داخلی و اجتماعی و بالاخره عدم بهداشت و وسائل درمانی می باشد . سرانجام ، آثار اقتصادی فقر عبارتند از : رشد زیاد جمعیت ، افزایش مهاجرت به شهرها و سوء تغذیه و گرسنگی .

فقر از دیدگاه اسلام کامل محکوم می باشد و در فرهنگ اسلامی همواره سعی بر این بوده که فقر ریشه کن شود و در صورت عدم امکان رفع فقر باید با تهیدستان و فقرا با احترام و عزت رفتار شود. گروهی از متفکرین اسلام مخالف ازدیاد جمعیت و گروهی دیگر موافق با آن هستند. علل فقر از دیدگاه

اسلام دو دسته می باشد : فردی و اجتماعی . بیکاری و ننبلی ، اسراف و تبذیر و تقدیرگرایی علل فردی فقر وجهل و نادانی ، ناامنی و ترس و بالاخره عوامل طبیعی واقلیمی علل اجتماعی فقر محسوب می شوند. راههای مبارزه با فقر از نظر اسلام عبارتست از : وضع خمس و زکات ، برقراری عدالت و اهمیت دادن به کار .